C/2025/101

10.1.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Uzlabot fiskālo pārredzamību ar līdzdalīgu ES budžeta plānošanu

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/101)

Ziņotāja: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Pilnsapulces lēmums	18.1.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializēta nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	11.10.2024.
Pieņemts plenārsesijā	23.10.2024.
Plenārsesija Nr.	591
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	174/1/0

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzīmē, ka fiskālajai pārredzamībai un līdzdalīgai budžeta plānošanai ir izšķiroša nozīme centienos uzlabot demokrātiskos procesus un veidot uzticēšanos ES iestādēm. EESK atzinīgi vērtē pašreizējo ES apņemšanos ievērot šos principus, taču norāda, ka visās dalībvalstīs ir ievērojamas uzlabošanas un standartizācijas iespējas.

1.2. Eiropas Savienībai būtu jāizveido kopēja fiskālās pārredzamības sistēma visām programmām, ko finansē no daudzgadu finanšu shēmas (DFS). Ar šādu sistēmu būtu: a) jānosaka skaidri fiskālās pārredzamības standarti un pamatnostādnes, kas piemērojamas visām dalībvalstīm; b) uzsvars jāliek uz mehānismiem un paraugpraksi, nevis jaunu noteikumu ieviešanu; un c) jānodrošina ziņošanas konsekvence un dažādu ES fondu un programmu budžeta informācijas pieejamība. Eiropas Savienībai turklāt būtu jāmudina un jāatbalsta dalībvalstis, lai tās publicētu kvalitatīvas datu kopas par saviem budžetiem un Eiropas līdzekļu izmantošanu, jo tas ir ļoti svarīgi visu ES fiskālās pārredzamības platformu sekmīgai darbībai.

1.3. Eiropas Savienībai būtu jāveicina un jāatbalsta līdzdalīgas budžeta plānošanas iniciatīvas, it īpaši vietējā un reģionālajā līmenī, kur tās izrādījušās visefektīvākās. Tas būtu jādara: a) sniedzot norādījumus un nodrošinot resursus līdzdalīgas budžeta plānošanas īstenošanai; b) mudinot dalībvalstis uz zināšanu un labas prakses apmaiņu un c) vajadzības gadījumā integrējot līdzdalības elementus ES līmeņa budžeta veidošanas procesos, proti, iesaistot organizētu pilsonisko sabiedrību, piemēram, lemšanā par kohēzijas politikas finansējumu.

1.4. Eiropas Savienībai būtu jāattīsta un jāveicina digitālo platformu izmantošana, lai uzlabotu fiskālo pārredzamību un iedzīvotāju iesaisti. Tāpēc būtu a) jāizveido vienkārši lietojama Eiropas Savienības digitālā platforma, kas dod iespēju piekļūt budžeta informācijai un izprast to; b) jāveic datu analīze un jāizmanto MI, lai nodrošinātu dziļāku izpratni par budžeta datiem un uzlabotu lēmumu pieņemšanu; un c) jānodrošina, ka šie digitālie rīki vienkāršo sarežģītu informāciju bez pārmērīgas vienkāršošanas vai populisma.

1.5. EESK iesaka ES iestādēm stiprināt jau izveidotās pārraudzības un novērtēšanas procedūras, kas saistītas ar fiskālo pārredzamību un līdzdalīgas budžeta plānošanas iniciatīvām. Šajā saistībā būtu: a) neatkarīgas pārraudzības struktūras jāpilnvaro uzraudzīt un revidēt publiskās finanses; b) jāizveido efektīvi ietekmes novērtēšanas un atgriezeniskās saites mehānismi pārredzamības un līdzdalības iniciatīvu nodrošināšanai; un c) ņemot vērā izvērtēšanas rezultātus, regulāri jāpārskata un jāatjaunina pārredzamības standarti un procedūras. EESK uzsver Eiropas Revīzijas palātas nozīmi šajā procesā un iesaka stiprināt tās lomu fiskālās pārredzamības veicināšanā.

1.6. EESK uzsver, ka ir svarīgi par prioritāti noteikt centienus palielināt sabiedrības informētību un iesaisti fiskālo jautājumu risināšanā. Šajā saistībā: a) jāīsteno visaptverošas izglītošanas un izpratnes palielināšanas kampaņas par fiskālo pārredzamību un līdzdalīgu budžeta plānošanu; b) jānodrošina valsts amatpersonu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju apmācības un spēju veidošanas programmas; un c) fiskālās pārredzamības un līdzdalības procesos aktīvi jāiesaista jaunieši un nākamie vadītāji.

1.7. EESK vēlas nodrošināt, ka fiskālās pārredzamības un līdzdalīgas budžeta plānošanas iniciatīvas atbalsta svarīgus ES mērķus un ir saskanīgas ar šiem svarīgajiem mērķiem, tostarp: a) ar pārredzamu fiskālo praksi gatavoties iespējamai ES paplašināšanai; b) enerģētiskās neatkarības mērķus līdzsvarot ar zaļā kursa saistībām, izmantojot skaidras un uz līdzdalību balstītas budžeta plānošanas procedūras; c) uzlabot kohēzijas politikas, kam tiek atvēlēta aptuveni viena trešdaļa no ES budžeta, pārredzamību un paaugstināt tās efektivitāti; un d) ar pārredzamu inovācijas finansēšanu un ekonomikas lēmumu pieņemšanu atbalstīt ilgtspējīgu ES konkurētspēju.

1.8. EESK aicina ES dalībvalstis izvērst sadarbību un zināšanu apmaiņu par fiskālo pārredzamību un līdzdalīgu budžeta plānošanu un to paveikt: a) īstenojot ES paraugprakses un veiksmīgu modeļu apmaiņas programmas; b) atbalstot reģionālo sadarbību, kuras mērķis ir risināt kopīgas pārredzamības problēmas; un c) attīstot partnerības starp senām demokrātijas valstīm un pārejas demokrātijas valstīm, lai stiprinātu fiskālās pārredzamības praksi.

1.9. Īstenojot šos ieteikumus, ES var ievērojami uzlabot fiskālo pārredzamību un līdzdalīgas budžeta plānošanas procedūras dalībvalstīs. Šie pūliņi sekmēs centienus palielināt sabiedrības uzticēšanos, efektīvāk izmantot publiskos resursus un stiprināt demokrātisko procesu pašreizējā pārstāvības demokrātijas sistēmā. EESK uzsver, ka šie pasākumi ir vērsti uz to, lai papildinātu un nevis aizstātu pašreizējās ES pārvaldības struktūras un tādējādi nodrošinātu iedzīvotāju aktīvāku un informētāku līdzdalību un iestāžu atsaucības un atbildības pieaugumu.

2. **Konteksts un vispārīgas piezīmes**

2.1. Fiskālā pārredzamība un līdzdalīga budžeta plānošana ir būtiski labas pārvaldības priekšnosacījumi, kas veicina demokrātiskus procesus, kuri papildina pārstāvības demokrātijas struktūras.

2.2. Šajā atzinumā:

— ar fiskālo pārredzamību tiek apzīmēta valdības atklātība finanšu informācijas izpaušanā. Tas ietver budžeta datu publiskošanu, skaidru un visaptverošu ziņojumu sniegšanu par valdības ieņēmumiem un izdevumiem un finanšu lēmumu pārredzamības nodrošināšanu.

— Līdzdalīga budžeta plānošana ir demokrātisks process, kurā sabiedrības locekļi tieši lemj par to, kā izlietot daļu no publiskā budžeta. Šāda plānošana dod sabiedrībai iespēju iesaistīties budžeta lēmumu pieņemšanā, nodrošinot, ka publiskie līdzekļi tiek izlietoti tādā veidā, kas atspoguļo iedzīvotāju prioritātes.

2.3. Neraugoties uz ES apņemšanos nodrošināt pārredzamību, dažādās DFS izdevumu jomās (piemēram, lauksaimniecība, kohēzijas politika), vērojams, ka fiskālā pārredzamība būtiski atšķiras. Pastāv ne tikai būtiskas atšķirības starp fondiem, kurus tieši pārvalda ES, un dalīti pārvaldītiem fondiem, bet vērojamas pat lielas atšķirības instrumentos un līmeņos. Piemēram, kohēzijas politikai ES līmenī ir radītas divas platformas, kas nodrošina visaptverošus pārredzamības instrumentus izdevumu uzraudzībai: *Cohesiondata* ([1]) un *Kohesio* ([2]) seko izdevumiem gandrīz reāllaikā, taču ar atšķirīgu precizitāti, kas atkarīga no dalībvalstu līmenī vāktajiem datiem. Vienlaikus atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats ([3]) nesniedz reāllaika datus, bet gan tikai ANM izdevumu *ex post* momentuzņēmumu, jo minētais pārskats vēsta par sniegumu un tāpēc sasaista ziņošanu ar starpposma mērķu un mērķrādītāju sasniegšanu.

2.4. ES jau izmanto vairākus pārskatatbildības mehānismus, tostarp budžeta izpildes apstiprināšanas procedūru, lai kontrolētu, kā tiek īstenots budžets, partnerības principu, lai iedzīvotājus un pilsonisko sabiedrību iesaistītu ES izdevumu plānošanā, un pilsoņu paneļdiskusijas, lai dotu sabiedrībai iespēju ietekmēt budžeta jautājumus. Pēdējais mehānisms īpašu uzsvaru liek uz jauniešu līdzdalību, lai panāktu, ka viena trešdaļa paneļdiskusiju dalībnieku ir jaunieši. Šie pieejamie instrumenti ir pamats fiskālās pārredzamības un līdzdalības procesu uzlabošanai ES līmenī.

2.5. Eiropas Savienībā līdzdalīga budžeta plānošana tiek īstenota dažādos līmeņos, un tā ir visefektīvākā vietējā līmenī, kur tā kalpo gan kā lēmumu pieņemšanas instruments, gan kā iedzīvotāju izglītošanas iespēja. Eiropas Parlaments un dažas dalībvalstis ir eksperimentējušas ar šo pieeju, tomēr prakse Eiropas Savienībā ir ļoti atšķirīga. Dažās valstīs līdzdalīga budžeta plānošana ir nostiprinājusies un integrēta pārvaldības struktūrās, savukārt citās tai joprojām ir nenozīmīga loma. Šīs atšķirības, it īpaši subnacionālajā līmenī, liecina, ka ir ļoti svarīgi Eiropas Savienībā īstenot visaptverošu un integrējošu pieeju fiskālajai pārredzamībai un līdzdalīgai budžeta plānošanai, cenšoties palielināt sabiedrības iesaisti, pārredzamību un pārskatatbildību budžeta procesos.

2.6. Ir svarīgi atzīt dažādos līdzdalīgas budžeta plānošanas līmeņus — sākot ar vietējo līmeni un beidzot ar ES līmeni. Paplašinot šīs procedūras, EESK un organizētai pilsoniskai sabiedrībai ir izšķiroša nozīme efektīvas un iekļaujošas līdzdalības nodrošināšanā. To īpašās zināšanas un izveidotie tīkli var sekmēt pūliņus pārvarēt plaisu starp iedzīvotājiem un ES līmeņa lēmumu pieņemšanas struktūrām. ES līmenī būtu jāizmanto šīs organizācijas, lai izstrādātu modeļus, kas veicina plašu un jēgpilnu līdzdalību, vienlaikus saglabājot procesa integritāti.

3. **Vispārīgas piezīmes un ieteikumi**

3.1. Ņemot vērā problēmas, ar kurām saskaras Eiropas demokrātiskās iestādes, pārredzamības un līdzdalības iniciatīvas paver iespēju atjaunot uzticēšanos. EESK, kas ir tilts starp pilsonisko sabiedrību un ES iestādēm, var būt izšķiroša nozīme šajā procesā. Aktīvi iesaistot organizētu pilsonisko sabiedrību debatēs par budžetu un skaidri parādot, kā tās ieguldījums ietekmē lēmumus, varam izveidot iekļaujošāku un reaģētspējīgāku Eiropas Savienību.

3.2. EESK aicina izstrādāt kopēju fiskālās pārredzamības sistēmu visām programmām, kas tiek finansētas no DFS, un to darīt neatkarīgi no pārvaldības līmeņa. Kopēja fiskālās pārredzamības sistēma varētu sekmēt centienus nodrošināt, ka visās ES dalībvalstīs ir līdzīgi fiskālās pārredzamības standarti un pamatnostādnes. Tas varētu sekmēt publisko izdevumu pārredzamības un pārskatatbildības uzlabošanu un mazināt izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un korupcijas risku.

3.3. Jaunākajā *Open Budget Survey* (2023. gads) uzsvērts, ka Eiropas Savienībā nav pietiekama tiesiskā regulējuma un pārraudzības mehānismu, kas nodrošinātu fiskālo pārredzamību un līdzdalīgu budžeta plānošanu. EESK iesaka ar tiesību aktiem ieviest vienotus ES standartus, nodrošinot konsekventu pārredzamību neatkarīgi no tā, kur ES līdzekļi tiek izlietoti. Komiteja arī atbalsta esošo neatkarīgo fiskālo iestāžu pilnvarošanu uzraudzīt un revidēt publiskās finanses, nevis jaunu birokrātijas slāņu radīšanu. Šie pasākumi būtu jāpielāgo dažādiem budžeta procesa posmiem — plānošanai, izpildei un revīzijai, un katram no šiem posmiem ir vajadzīga atšķirīga līdzdalības pieeja. EESK iesaka izstrādāt īpašus instrumentu kopumus katram posmam, lai nodrošinātu iedzīvotāju efektīvu iesaisti visā budžeta ciklā. Šo pasākumu mērķis ir novērst pašreizējās pārredzamības procedūru atšķirības starp ES valstīm un stiprināt vispārējo fiskālo pārskatatbildību.

([1]) *Cohesiondata*.
([2]) *Kohesio*.
([3]) Atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats.

3.4. Lai pārredzamību varētu iedzīvināt, ir būtiski palielināt sabiedrības līdzdalību budžeta plānošanā. Budžeta līdzdalīga plānošana ir iedarbīgs instruments, kas var palielināt publisko izdevumu pārredzamību un pārskatatbildību. ES varētu mudināt vairāk dalībvalstu sākt līdzdalīgu budžeta plānošanu un sniegt atbalstu tām dalībvalstīm, kuras to jau dara.

3.5. Lai risinātu tādu problēmu kā sarežģītie ES budžeti, ko iedzīvotājiem un speciālistiem ir grūti saprast, būtu jācenšas vienkāršot un precizēt budžeta informāciju. To varētu paveikt, sagatavojot budžeta datu kopsavilkumu un vizuālu prezentāciju, kas būtu viegli saprotama, kā arī nodrošinot izglītības resursus, kuri palīdzētu iedzīvotājiem labāk izprast ES finanses. EESK iesaka tīmekļa vietnēs, kurās sīki izklāstīts, kā iedzīvotāji un uzņēmumi var izmantot ES līdzekļus, sistemātiski norādīt uz resursiem, kas saistīti ar ES budžeta finansējumu un pārredzamību, ideālā gadījumā izmantojot bieži uzdotos jautājumus, rīkkopas un citus pieejamus formātus.

3.6. EESK ierosina Eiropas Savienībā izveidot digitālu fiskālās pārredzamības platformu, lai uzlabotu pārskatatbildību par publiskajiem izdevumiem. Šī viegli lietojamā platforma atspoguļotu pašreizējos centienus, reāllaikā nodrošinot piekļuvi budžeta datiem, iepirkuma informācijai un projektu rezultātiem. Sadarbojoties ar pilsoniskām tehnoloģiju organizācijām (*civic tech organisations*), pilsonisko sabiedrību un partneriem no privātā sektora, platforma varētu izmantot zinātību, lai radītu iesaistošus un efektīvus instrumentus. Lai iespējami samazinātu administratīvo slogu, tai dati būtu jāiegūst tieši no esošajām sistēmām, nevis jāpieprasa papildu ziņojumi no dalībvalstīm. Šāda platforma ievērojami uzlabotu sabiedrības iespējas piekļūt ES finanšu informācijai un tās izpratni.

3.7. Lai ar šiem instrumentiem varētu panākt ietekmi, būtiska nozīme ir ieinteresēto personu iesaistei. ES varētu veicināt ieinteresēto personu iesaistīšanos, paverot sabiedrības locekļiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām iespējas piedalīties budžeta veidošanas procesā un sniegt ieguldījumu fiskālās politikas veidošanā. Tam būtu jāpapildina, nevis jāaizstāj oficiālās procedūras, kas nodrošina apspriešanos ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijām. Organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistei vajadzētu būt obligātai prasībai, kas jāizpilda pirms budžeta prioritāšu noteikšanas.

3.8. Nodrošinot apmācību un spēju veidošanu visu līmeņu amatpersonām, kas pārvalda DFS piešķirtos līdzekļus, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizācijām, varētu sekmēt pūliņus palielināt fiskālo pārredzamību un pārskatatbildību. ES varētu nodrošināt apmācības un spēju veidošanas programmas, lai palīdzētu amatpersonām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām izprast fiskālās pārredzamības nozīmi un šādas pārredzamības efektīvas nodrošināšanas iespējas.

3.9. Būtisks efektīvas fiskālās pārredzamības un līdzdalīgas budžeta plānošanas šķērslis ir zemais sabiedrības informētības un iesaistes līmenis. Daudzi cilvēki nav informēti par savām tiesībām piedalīties vai par to, kā piekļūt fiskālajai informācijai. No visiem nozīmīgajiem fondiem būtu jāsniedz ievērojams atbalsts, lai kopā ar pilsonisko sabiedrību īstenotu visaptverošas izglītības un izpratnes veicināšanas kampaņas un spēju veidošanas programmas pārvaldē nodarbinātajām amatpersonām un ierēdņiem par paraugpraksi pārredzamības un iedzīvotāju iesaistes jomā. Šīm kampaņām vajadzētu būt vērstām ne tikai uz iedzīvotājiem, bet arī uz uzņēmumiem, atzīstot to kā svarīgu ieinteresēto personu lomu ES ekonomikā.

3.10. Eiropas Savienībai par prioritāti būtu jānosaka jauniešu iesaistīšana līdzdalīgas budžeta plānošanas procesos, jo viņi turpmāk būs ieinteresētās personas un lēmumu pieņēmēji. To var panākt, izstrādājot jauniešiem viegli pieejamas digitālās platformas un instrumentus līdzdalīgai budžeta plānošanai, īstenojot mērķtiecīgas informēšanas un izpratnes palielināšanas kampaņas, lai informētu un iesaistītu jauniešus, un sadarbojoties ar jaunatnes organizācijām un izglītības iestādēm, lai veicinātu jauniešu līdzdalību. Kā konkrētu pasākumu ES varētu apsvērt iespēju izmēģināt programmu, kurā jaunieši ar jaunatnes organizāciju starpniecību lemj par nelielu attiecīgā budžeta daļu.

4. **Īpašas piezīmes un ieteikumi**

4.1. Pieejams daudz novatorisku instrumentu fiskālās pārredzamības un līdzdalīgas budžeta plānošanas nodrošināšanai, taču tie bieži vien ir sadrumstaloti un netiek plaši izmantoti Eiropas Savienībā. Vajadzīga labāka koordinācija un atbalsts pilsoniskajām tehnoloģiju iniciatīvām. To var panākt ar pasākumiem, kas pulcē tehnoloģiju ekspertus, pārvaldē nodarbinātās amatpersonas un pilsonisko sabiedrību, lai rastu risinājumus fiskālajai pārredzamībai un sabiedrības iesaistei. Tajā pašā laikā efektīvas platformas dalībvalstu vai ES līmenī, piemēram, *Opencoesione.it* ([4]) un *Cohesiondata.ec.europa.eu* ([5]), varētu kļūt un tām būtu jākļūst par standartu.

([4]) *OpenCoesione*.
([5]) *Cohesiondata*.

4.2. Daudzas valdības pilnībā neizmanto datu analīzi un mākslīgo intelektu (MI), lai uzlabotu fiskālo pārredzamību un līdzdalīgu budžeta plānošanu. Šīs tehnoloģijas var sniegt dziļāku priekšstatu par budžeta datiem un uzlabot lēmumu pieņemšanu. Tā kā ir jāveic vēl citi pasākumi virzībā uz digitālo kursu, šai jomai vajadzētu būt vienai no pirmajām, kurā jāintegrē progresīva datu analīze un mākslīgais intelekts. Datu analīzi var izmantot, lai varētu izprast izdevumu modeļus, prognozēt budžeta rezultātus un apzināt iespējamās problēmas. Mākslīgā intelekta darbinātus rīkus var izmantot, lai analizētu lielas datu kopas, atklātu novirzes un ierosinātu uzlabojumus budžeta piešķīrumos.

4.3. ES dalībvalstu pārrobežu sadarbība un zināšanu apmaiņa, kas saistīta ar fiskālo pārredzamību un līdzdalīgu budžeta plānošanu, joprojām ir ierobežota. EESK iesaka DFS finansētajās programmās palielināt šādas sadarbības iespējas, paredzot ES mēroga iniciatīvas vai reģionālas partnerības. Šiem centieniem būtu jāveicina paraugprakses apmaiņa un kopīgu risinājumu izstrāde kopīgām pārredzamības problēmām. Īpašs uzsvars būtu jāliek uz jaunatnes organizāciju un gados jaunu vadītāju pārrobežu sadarbības veicināšanu šajā jomā, nodrošinot, ka nākamā paaudze tiek aktīvi iesaistīta fiskālās pārredzamības un līdzdalīgas budžeta plānošanas veicināšanā Eiropas Savienībā.

4.4. EESK atzīmē, ka daudzām pārredzamības un līdzdalīgas budžeta plānošanas iniciatīvām trūkst stabilu novērtēšanas un uzraudzības mehānismu un tādēļ ir grūti novērtēt to efektivitāti un veikt nepieciešamos uzlabojumus. Lai šo trūkumu varētu novērst, Komiteja iesaka iedibināt visaptverošus monitoringa satvarus, kas paredz regulārus ietekmes novērtējumus un kanālus sabiedrības viedokļa uzklausīšanai. Šie pasākumi veicinātu šo iniciatīvu nepārtrauktu uzlabošanu, nodrošinot to pastāvīgu efektivitāti un reaģētspēju. EESK uzsver Eiropas Revīzijas palātas un budžeta izpildes apstiprināšanas procedūras nozīmi fiskālās pārskatatbildības nodrošināšanā un iesaka sīkāk izvērtēt šo procesu un padarīt to pieejamāku fiskālās pārredzamības uzlabošanas kontekstā.

Nozīmīgāko ES politikas aspektu integrēšana

4.5. DFS nosaka ES izdevumu un piešķīrumu ilgtermiņa prioritātes, kas gan ierobežo, gan veicina fiskālo pārredzamību un līdzdalīgu budžeta plānošanu. EESK rosina fiskālās pārredzamības instrumentus saskaņot ar DFS stratēģiskajām prioritātēm, izmantojot šo saskaņošanu kā galveno satvaru šo principu īstenošanai. Šāda saskaņošana varētu sekmēt centienus nodrošināt finansējumu un institucionālo atbalstu pārredzamības iniciatīvām, kā arī to, ka nākamajā DFS tiek sasniegts visaugstākais pārredzamības un līdzdalības līmenis. EESK uzsver, ka ir svarīgi DFS sagatavošanā iesaistīt organizētu pilsonisko sabiedrību, izmantojot strukturētas konsultācijas, kas līdzīgas tām, ko izmanto Atveseļošanas un noturības mehānismam.

4.6. Tā kā pieaug populisms un kritiska attieksme pret ES Birokrātiju, kohēzijas politikai, kam ir būtiska loma centienos mazināt reģionu nevienlīdzību, draud kritiķu uzbrukums. EESK uzskata, ka pārredzamības un līdzdalības procedūru uzlabošana varētu stiprināt kohēzijas politikas pozīciju daudzgadu finanšu shēmā. Tas nozīmē, ka jānodrošina pārredzama kohēzijas līdzekļu piešķiršana, nosakot skaidrus kritērijus un publiski ziņojot par rezultātiem, vienlaikus lēmumos par finansējuma piešķiršanu integrējot līdzdalīgas budžeta plānošanas procedūras. Vietējās kopienas iesaistot līdzekļu piešķiršanā, ES var veicināt labāku izpratni un lielāku atbalstu kohēzijas politikai, atspēkot kritiku un pastiprināt kohēzijas politikas nozīmi reģionālās nevienlīdzības novēršanā. EESK atzīmē, ka, īstenojot līdzdalīgu budžeta plānošanu, ir jāņem vērā dalībvalstu atšķirīgais decentralizācijas līmenis. Pieejām vajadzētu būt pietiekami elastīgām, lai ņemtu vērā šīs atšķirības, vienlaikus joprojām veicinot pārredzamību un iedzīvotāju iesaisti visos pārvaldības līmeņos.

4.7. Ukrainas, Moldovas un Rietumbalkānu valstu pievienošanās, kas varētu notikt līdz 2030. gadam, būtiski ietekmēs ES finanšu vidi. EESK rosina izmantot pārredzamas fiskālās procedūras, lai sagatavotos šai paplašināšanai, palīdzot kandidātvalstīm pieņemt ES standartus attiecībā uz fiskālo pārredzamību un līdzdalīgu budžeta plānošanu. DFS un kohēzijas politikas pielāgojumi būtu jāveic pārredzami, balstoties uz pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu, lai varētu apmierināt jauno dalībvalstu turpmākās finansiālās vajadzības. Turklāt, šajās debatēs aktīvi iesaistot jauniešus no kandidātvalstīm, var veicināt pārredzamības kultūru nākamo vadītāju vidū, nodrošinot netraucētu integrāciju un ilgtermiņa apņemšanos ievērot šos principus.

4.8. Krievijas karš pret Ukrainu ir pastiprinājis nepieciešamību panākt enerģētisko neatkarību, kas, iespējams, ir pretrunā saistībām īstenot zaļo kursu. EESK uzskata, ka pārredzama budžeta plānošana var sekmēt centienus līdzsvarot šīs konkurējošās prioritātes. Eiropas Sabiedrībai ir skaidri jāinformē par to, kā tā plāno sasniegt gan enerģētiskās neatkarības, gan zaļā kursa mērķus, nodrošinot sabiedrības iesaisti šo kritiski svarīgo lēmumu pieņemšanā. Investīcijām energoinfrastruktūrā vajadzētu būt pārredzamām un saskaņotām ar ilgtermiņa ilgtspējas mērķiem, dodot jaunatnes organizācijām un klimata aktīvistiem iespēju sniegt savu artavu ilgtspējīgu ieguldījumu un budžeta plānošanas procedūru jomā.

4.9. *Enrico Letta* ziņojumā "*Much more than a market*" (Daudz vairāk nekā tirgus) uzsvērts, cik svarīgi ir saglabāt ES konkurētspēju, ko var nodrošināt ar inovāciju, produktivitāti un ekonomikas stabilitāti. Lai sasniegtu šos mērķus, būtiska nozīme ir pārredzamai fiskālajai politikai un procedūrām. EESK uzskata, ka inovācijas finansējums jāpiešķir pārredzami un budžeta līdzdalīga plānošana ir jāizmanto ekonomikas lēmumu pieņemšanā. Šāda pieeja var uzlabot sabiedrības izpratni par un atbalstu konkurētspējas iniciatīvām, vienlaikus stiprinot saistīto politikas pasākumu leģitimitāti un paaugstinot to efektivitāti. EESK arī atzīmē papildu atziņas, kas minētas *M. Draghi* ziņojumā par ES konkurētspēju, kurā arī uzsvērta nepieciešamība pārredzami un efektīvi piešķirt resursus, lai stiprinātu ES ekonomikas noturību un inovācijas spējas.

4.10. Veicot līdzdalīgu budžeta plānošanu, ir būtiski izmantot pilsoniskās sabiedrības organizāciju kolektīvo gudrību. Šīs grupas, kas dziļi izprot sabiedrības vajadzības, var sekmēt centienus līdzsvarot īstermiņa vēlmes un ilgtermiņa ieguldījumus. EESK var veicināt dažādu ieinteresēto personu dialogu, nodrošinot, ka līdzdalības procesi gūst labumu no dažādiem viedokļiem un zināšanām. Šo procesu regulārai novērtēšanai, balstoties uz iesaistīto organizāciju ieguldījumu, būs izšķiroša nozīme, lai tie arī turpmāk kļūtu labāki un būtu efektīvi.

Briselē, 2024. gada 23. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE